

LUNDS
UNIVERSITET

Institutionen för kommunikation och medier

Kandidatuppsats i retorik, 15 hp

Benjamin Wigø

Hamas: Helten eller skurken?

En retorisk analys af deres dannende charter

Handledare Anders Eriksson

Examinator Lisa Källström

Språk och litteraturcentrum

HT 2023

Abstract

As Hamas comes into the public eye because of their attack on Israel and their civilians on 7th October 2023 so does the question on what Hamas is. Are they a resistance movement? Or are they a terrorist organization as some countries deem them? Are they something else entirely? This paper examines their original charter from 1988 through a rhetorical framework of Stephen D. O'Leary's apocalyptic topics to analyze the narratives in the charter and Hamas' rhetorical usage of them. This analysis uses an application of Jonas Gabrielsen's critical view of *topoi* to understand the argumentative properties of each topic in this specific text and inductively find topics therefrom.

The charter is found to be polarizing in its rhetoric and full of apocalyptic narratives that try to sway the involved but unsettled parties of the Israel/Palestine-conflict to their side to fight what they deem as evil; The Zionist agenda and everything in its proximity.

Keywords: Rhetoric, Hamas, Apocalyptic, Palestine, Topic,

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. INDLEDNING	1
1.1 Formål	2
2. BAGGRUND	3
2.1 Konflikten mellem Israel og Palæstina	3
2.2 An-nakba og Seksdageskrigen	4
2.3 Hamas og Det Muslimske Broderskab	5
2.4 Tidligere forskning	6
3. TEORI	8
3.1 Det apokalyptiske verdenssyn	8
3.2 Apokalyptikken i islam	9
3.3 Apokalyptik som retorisk virkemiddel	10
3.4 Topikerne <i>ondskab, tid</i> og <i>autoritet</i>	11
3.5 Topiken <i>sted</i>	12
4. METODE OG MATERIALE	13
4.1 Topisk kritik som metode	13
4.2 Metodediskussion	15
4.3 Materiale og afgræsning	15
4.4 Analytisk fremgangsmåde	16
5. ANALYSE	17
5.1 <i>Sted</i> i charteret	17
5.2 <i>Tid</i> i charteret	19
5.3 <i>Autoritet</i> i charteret	22
5.4 <i>Ondskab</i> i charteret	23
5.4.1 Publikum: <i>De gode</i> i charteret	26
5.5 Løsningen på ondskab ifølge Hamas	28
5.6 Sammenfatning af resultater og metode	29
6. DISKUSSION OG AFSLUTNING	31
6.1 Videre forskning	33
Kilde- og litteraturliste	34

1. INDLEDNING:

Konflikten mellem bevægelsen Hamas og Israel har allerede krævet tusindvis af liv. Det angivne dødstal er i skrivende stund i Gaza over 17.000,¹ og tallet vil blive ved med at stige, indtil konflikten får sin afslutning. Hvilken afslutning er endnu uklar.

Konflikten er en af de mest omtalte og omstridte i nyere tid. I Danmark udkommer dagligt flere artikler i de største dagblade om konflikten, de indblandes handlinger og udtalelser og andre landes forhold til dem. Eksempelvis har Politiken i deres "Internationalt"-sektion øverst en fast undersektion kaldet "Israel og Hamas i Krig", og Jyllands-Posten har det samme på deres elektroniske forside.² Konflikten er et polariseret samtaleemne i den offentlige debat såvel som den private. Polariseringen ser forsimplet således ud: På den ene side mener man, at Israels modsvar på Hamas' pludselige angreb d. 7. oktober 2023 er en rationel reaktion og berettiget indtil deres angriber er udslettet.³ På den anden side mener man, at Israel overgår sit modangreb, at Israel begår krigsforbrydelser, statsterror, der tangerer folkemord mod de palæstinensiske civile, der rammes af missiler og bombers store eksplosioner.⁴ Imidlertid er der organisationer fra begge sider, De Forenede Nationer og USA blandt andre, der kalder Hamas for en terrororganisation.⁵ Hamas mener dog selv, at organisationen er en islamisk modstandsbevægelse, som kæmper en nødvendig frihedskamp.⁶ Det er tilsyneladende et synspunkt, de ikke er alene om at have, når man samtidig med demonstrationer om humanitær hjælp til de civile i Gaza omkring i verden også hører om demonstrationer, der hylder Hamas og deres blodige, pludselige angreb.⁷ For at forstå, hvordan de forsøger at overbevise andre om dette, er det nødvendigt at forstå, hvordan

¹ Ali Sawafta, "How many Palestinians have died in Gaza? Death toll explained", *Reuters*, 7/12 2023, <https://www.reuters.com/world/middle-east/how-many-palestinians-have-died-gaza-war-how-will-counting-continue-2023-12-06/>.

² Politiken, "Internationalt", *Politiken*, <https://politiken.dk/internationalt/>; Jyllands-Posten, "Forside", *Jyllands-Posten*, <https://jyllands-posten.dk/>.

³ Howard W. French, "The Peril in Declaring 'I Stand With Israel'", *Foreign Policy*, 13/10 2023, <https://foreignpolicy.com/2023/10/13/i-stand-with-israel-hamas-war-gaza-palestinians-human-rights-occupation/>.

⁴ Lissa Paustian, "Tusindvis gik på gaden til kamp for våbenhvile i Gaza: "Den danske regering har blod på hænderne"", *Politiken*, 10/12 2023 <https://politiken.dk/danmark/art9655647/%C2%BDden-danske-regering-har-blod-p%C3%A5-h%C3%A6nderne%C2%AB> ;

⁵ U.S. Department of State, "Foreign Terrorist Organizations", *U.S. Department of State*, <https://www.state.gov/foreign-terrorist-organizations/>.

⁶ Kali Robinson, "What Is Hamas?", *Council on Foreign Relations*, 31/10 2023, <https://www.cfr.org/backgrounder/what-hamas>.

⁷ Rasmus Spaabæk, "Video viser demonstranter, der hylder Hamas", *TV2 Fyn*, 25/10 2023, <https://www.tv2fyn.dk/odense/video-viser-demonstranter-der-hylder-hamas>.

Hamas udtrykker deres formål og eksistensberettigelse. Til det er deres dannende charter fra 1988 et oplagt sted at lede.⁸

Apokalyptiske tekster har altid været en fortælling om striden mellem “det gode” og “det onde”. I den apokalyptiske fortælling er tiden kommet til den sidste strid mellem ondskaben, der har medført moralsk fordærv og tilbagefald til dyriske instinkter, og det gode, der forsøger at holde sin hæder i hævd for senere at blive frelst af religiøse magter, når den nært forestående dommedag kommer.⁹ Og heri er en del af konfliktens polariserende kerne: Hvem er ‘de gode’ og hvem er ‘de onde’? Hvem er helt, hvem er skurk?

I disse instanser, hvor noget ser anderledes ud, alt efter hvem, der kigger, og forskellige entiteter samtidig forsøger at overbevise andre, er retorik til stede. I disse instanser er det retorikken, der kan fremlægge og undersøge strategierne for påvirkning. Det er ikke logiske argumenter, hvor tingene kun kan være på en måde, men i stedet argumenter som tænkes og føles, hvor der altid eksisterer et modargument. At undersøge, hvordan Hamas retorisk argumenterer for deres perspektiv, er essentielt for at forstå, hvordan organisationen for nogle kan fremstå som skurken i historien og for andre som helten. Er det et apokalyptisk narrativ, som Hamas i deres dannende charter bruger til retorisk at påvirke læseren? Hvad er Hamas ud fra deres egen charter?

1.1 Formål:

Formålet med denne undersøgelse er at forstå, hvordan Hamas retorisk og deraf apokalyptisk i deres charter fra 1988 forsøger at påvirke læseren. Udover at forstå, hvilke retoriske strategier Hamas bruger, er formålet med undersøgelsen også at belyse charterets eventuelle apokalyptiske argumentation med udgangspunkt i topikkerne *tid*, *ondskab*, *autoritet* og *sted*, og hvilken retorisk effekt denne argumentation kan have på læseren. Ud fra dette formål dannes en naturlig række af forskningsspørgsmål:

- Hvordan bruger Hamas topikkerne *tid*, *ondskab*, *autoritet* og *sted* i deres charter?
- Hvilke andre topikker kan udledes af charteret?
- Hvordan forsøger Hamas at fremstille sig i deres charter?

⁸ Muhammad Maqdsi, “Charter of the Islamic Resistance Movement (Hamas) of Palestine”, *Journal of Palestine Studies* 22, Nr. 4 (Sommer 1993): 122-134. <https://www.jstor.org/stable/2538093>.

⁹ Alison McQueen, *Political Realism in Apocalyptic Times* (Cambridge: Cambridge University, 2017), 26.

2. BAGGRUND:

Dette afsnit præsenterer en kort gennemgang af konflikten mellem Israel og Palæstina, og derefter bliver Hamas' dannelse beskrevet for at tilføre relevant kontekst til materialet. Fordi undersøgelsens analyseobjekt er fra 1988, er det tiden op til, som jeg beskæftiger mig med, selvom konflikten er højaktuel i nutiden og væsentligt mere begivenhedsrig og kompliceret, end det er muligt at gengive her.

2.1 Konflikten mellem Israel og Palæstina

Konflikten mellem Israel og Palæstina er som sagt en indviklet sag, med mange flere aktører end navnet antyder. Dens egentlige kerneproblem er også forskelligt, alt efter, hvem man spørger. Alan Dowty kalder konflikten et problem opstået ved to gruppers krav på det samme stykke land.¹⁰ En af de første problematikker opstår tilbage i 1917, når Storbritanniens premierminister, i et forsøg på at skaffe jødisk støtte i Første Verdenskrig inden Tyskland og deres allierede, proklamerer en åbenhed for et nationalt hjem til det jødiske folk og samarbejdsvillighed til at hjælpe med et sådant projekt i Palæstina, nu kendt som Balfour-deklarationen. For det arabiske folk var dette en forlængelse af koloniseringen, og en måde hvorpå Storbritannien kunne 'skille sig af' med et stykke land, der egentlig ikke var deres. Efter Første Verdenskrig skulle Storbritannien og Frankrig optegne et nyt efterkrigs-verdenskort ud fra deres sejrtaftaler. Området øst for Jordanfloden, som udgør mere end 75 procent af hele området, blev gjort til en semi-autonom emirat kaldet "Transjordanien".¹¹ Det resterende område skulle herefter opdeles mellem arabere og jøder. Dette blev gjort ved en jødisk indvandring administreret af Storbritannien for ikke at 'overrumple' Palæstina. Allerede i denne situation var parterne stærkt imod hinanden. Jøderne, der så deres indvandring som en hjemvenden til deres hellige land, over for araberne, der så indvandringen som en trussel imod deres eksistens. Samtidig med dette blev jødeforfølgelsen mere og mere voldsom i de følgende år, hvilket lagde pres på Storbritannien for at lade flere indvandre til Palæstina.¹²

Jøderne blev i tiden angrebet af araberne, fordi det for araberne var tydeligt, at denne indvandring skete under dække af et imperialistisk, zionistisk foretagende, eftersom jøder allerede boede i Palæstina, hvor muslimerne tillod dem den individuelle jødes religiøse praksis. Muslimer havde boet i Palæstina i et årtusinde, og derfor havde de ret til landet, og

¹⁰ Alan Dowty, *Israel/Palestine*, 4. udgave (Cambridge: Polity Press, 2017), 4.

¹¹ Dowty, *Israel/Palestine*, 73f.

¹² Dowty, *Israel/Palestine*, 76.

ikke Storbritannien ud fra et 'selvopfundet' mandat eller jøderne for en historisk tilknytning, der egentlig var slut for flere århundreder siden. Samtidig var det den kristne verden, der i denne tid skabte forfølgelse af jøder og behovet for dem at flygte, derfor burde de løse denne konflikt.¹³

2.2 An-nakba og Seksdageskrigen

I 1947 vedtog FN Resolution 181, og det britiske mandat Palæstina skulle deles op i en jødisk og en arabisk stat. Resolutionen gav araberne omkring 44 procent af området, på trods af, at de stadig udgjorde to-tredjedele af populationen, og efterlod et mindretal af omkring 42 procent arabere i det jødiske område.¹⁴ Her begyndte kampe at udbryde, og i krigen der fulgte mellem Israel og de fem arabiske hære fra nabolande til Palæstina endte med en israelsk sejr, som derfra besad omkring 78 procent af Palæstina-mandatets område, på trods af den tidligere aftale på 56 procent. Denne krig blev af jøderne set som en af de største bedrifter i deres hjemvenden, hvorimod den af palæstinenserne blev set som *an-nakba*, katastrofen, som den siden er blevet kaldt. Denne krig medførte en række skift i situationen: Grænserne fra krigens slutning blev de nye grænser, Israel fik international anerkendelse og krigen skabte et væsentligt palæstinensisk flygtningeproblem.¹⁵

Krigen i 1967, kaldet Seksdageskrigen, er også en essentiel milepæl at beskrive. Seksdageskrigen blev indledt ved et Israelsk overraskelsesangreb på Egyptiske luftbaser og var en krig mellem de arabiske stater og Israel. Krigen blev et vendepunkt i konflikten, fordi Israel sejrede og i krigen tog Vestbredden fra Jordan og Gazastriben fra Egypten og besatte dem. Krigen vendte magtfordelingen på hovedet, hvor det nu var zionisterne, der havde magten i Palæstina og palæstinenserne, der forsøgte at holde fast i, hvad de så som deres land. Krigen blev fra palæstinenserens side set som et udtryk for den uendelige aggressive zionistiske ambition om mere og mere magt under en tynd argumentation omkring 'frihed', hvor det for Israel var en krig for at overleve som en legitim jødisk stat.¹⁶

¹³ Dowty, *Israel/Palestine*, 77ff.

¹⁴ Dowty, *Israel/Palestine*, 88.

¹⁵ Dowty, *Israel/Palestine*, 91ff.

¹⁶ Dowty, *Israel/Palestine*, 112ff.

2.3 Hamas og Det Muslimske Broderskab

Hamas er et akronym for *Harakat al-Muqāwama al-Islāmiyya*, der betyder Den Islamiske Modstandsbevægelse. Hamas udspringer fra Det Muslimske Broderskab, som er en egyptisk politisk-religiøs organisation stiftet i 1928 for en islamisk stat i Egypten, hvis egentlige afdeling i Palæstina oprettedes i 1945, inden den første opdeling af Palæstina-mandatet. Det Muslimske Broderskab begyndte på baggrund af denne opdeling en politisk kampagne, hvor man opildnede til *jihad*, kamp i Allahs ånd imod det onde og for at sprede Allahs ord,¹⁷ mod den jødiske stat Israel.

Nederlaget fra Seksdageskrigen skabte en grobund for palæstinensisk nationalisme, som gjorde, at Palestine Liberation Organization (PLO) blev en stærk politisk organisation. I midten af 70'erne bliver det Muslimske Broderskabet reorganiseret, således at Vestbredden og Gazas afdelinger samledes i en fælles organisation med Broderskabet i Jordan. Broderskabets strategi var nu at re-islamisere det palæstinensiske samfund gennem omvendelsen af enkeltindivider. Dette blev gjort ved blandt andet at etablere islamiske institutioner, universiteter og NGO'er. Broderskabet blev i tiden kritiseret for ikke at være radikale nok af blandt andet PLO og Broderskabets yngre medlemmer, og blev beskyldt for at være aktivister, der handlede i koordination med zionisternes planer, særligt fordi de ikke deltog i de militære aktioner mod besættelsesmagten Israel.¹⁸

I 1980 bryder en gruppe ud af Broderskabet, der kalder sig selv Islamisk Jihad. Ved hjælp af en islamistisk befrielseskrig skal Palæstina genetableres som islamisk, mener de. Gruppen samler de to missioner, den nationalistiske og den islamiske, under én fane imod Israel. Broderskabet som den definitive islamiske politiske magt er derfor i tiden truet. Den palæstinensiske *intifada*, som på arabisk betyder 'at ryste noget af sig', og her refererer til at ryste Israel af sig ved at gøre oprør, udbryder i december 1987. Her udfører Islamisk Jihad en række militante angreb mod israelske mål, og angrebene bliver af palæstinensere mødt med respekt og sympati. Dette fører til, muligvis på baggrund af det interne og eksterne pres, at Broderskabet også begynder at deltage aktivt i modstanden.¹⁹

Hamas' oprindelse dateres af Michael Irving Jensen til at være cirka en uge efter intifadaens start i 1987, hvor der på gaderne i Palæstina udgives pamfletter underskrevet *Harakat al-Muqāwama al-Islāmiyya*. Pamfletterne kalder på strejker og konfrontationer med Israels besættelsesstyrker. Med tiden overtager Hamas Broderskabets position, måske netop

¹⁷ Noor Mohammad, "The Doctrine of Jihad: An Introduction", *Journal of Law and Religion*, Vol. 3 Nr. 2 (1985), 385. <https://www.jstor.org/stable/1051182?seq=2>.

¹⁸ Jensen, *Hamas*, 15f.

¹⁹ Jensen, *Hamas*, 17f.

fordi Hamas er en videreudvikling af det, og derfor kan bruge Broderskabets forbindelser. Indledningsvis kunne Hamas acceptere PLO og Islamisk Jihad som ligesindede politiske modstandere med ideologiske forskelle, men gradvist præsenterede Hamas sig som et alternativ til PLO. Omkring august 1988 udgiver Hamas sit charter, der beskriver deres formål. Bemærkelsesværdigt sker dette samtidig med, at PLO udtrykker en stærk lyst til at deltage i en fredskonference om at anerkende staten Israel, noget som Hamas kraftigt fornægtede. Som Jensen skriver, er det derfor sandsynligt, at dette var et timet initiativ for at understrege PLO's politiske skift og Hamas' politiske 'standhaftighed'.²⁰

2.4 Tidligere forskning:

Eftersom konflikten mellem Hamas og Israel har eksisteret i mere end 30 år, er der en stor mængde forskning omkring den. I de fleste tilfælde er det faglige udgangspunkt statsvidenskab, religionsvidenskab eller historie. Der er dog også enkelte publikationer, hvor retorik eller diskurs indgår som et væsentligt element. Her er Devorah Margolins artikel "#Hamas: A Thematic Exploration of Hamas's English-Language Twitter",²¹ værd at nævne. Artiklen, hvis hovedpointer er tilgængelig i en online-artikel skrevet af Margolin selv på Global Network,²² argumenterer for, at Hamas med deres Twitter-profil brugte forskellige typer af narrativer: "diplomacy (34%), governance (27%), victimisation (21%), enemy (11%) and resistance (7%)",²³ for at legitimere dem selv og deres politiske sag over for det internationale samfund, samtidig med at de retfærdiggjorde deres 'modstand' ved at vise sig selv som offer for Israel og jøders aggression. Modstanden udtrykkes ifølge Margolins forskning i spændingsfeltet mellem fysisk og ideologisk. Forskningen viser også, at Hamas som politisk aktør i sin sociale medie-retorik ikke skelner mellem sine politiske og militante afdelinger, hvilket er problematisk, hvis Hamas vil være en egentlig, legitim politisk organisation.²⁴

En anden væsentlig videnskabelig artikel er Mohamed Nimers artikel "Charting the Charter Changes",²⁵ der undersøger Hamas' charter og deres udvikling fra den. Nimer

²⁰ Jensen, *Hamas*, 18f.

²¹ Devorah Margolin, "#Hamas: A Thematic Exploration of Hamas's English-Language Twitter", *Terrorism and Political Violence* 34, Nr. 6, 2022.

²² Devorah Margolin, "#Hamas: Using Twitter to Gain Legitimacy or Incite Violence?", *Global Network*, 6/7 2020.

<https://gnet-research.org/2020/07/06/hamas-using-twitter-to-gain-legitimacy-or-incite-violence/>.

²³ Margolin, "#Hamas: Using Twitter".

²⁴ Margolin, "#Hamas: Using Twitter".

²⁵ Mohamed Nimer, "Charting the Charter Changes", *Insight Turkey* 4, Nr. 11, Efterår 2009. <https://www.jstor.org/stable/26331116>.

argumenterer for, at charteret var et forsøg på at adskille sig fra PLO, ved ikke at være en sekulær organisation, og at denne religio-centriske ideologi skulle stå som et modsvar til den zionistiske.²⁶ Denne ideologi om en islamisk stat er senere i deres "Om Hamas"-sektion på deres hjemmeside, som i Nimers artikel fungerer som det 'nye' charter, blevet nedtonet, og de præsenterer sig i stedet som en del af den palæstinensiske politiske verden.²⁷ Samtidig giver artiklen også et indblik i, hvordan den xenofobiske attitude i charterets efterspil kan have spændt ben for de yngre Hamas-ledere, fordi de har søgt at styrke deres relationer med ledere af forskellige lande. Nimer konkluderer, at selvom Hamas som politisk organisation er modnet, på trods af deres militante handlinger, muligvis begået af semi-autonome medlemmer, ender konflikten i stilstand. Både fordi Israel benægter den eventuelle politiske moderation, Hamas som organisation mener de har, og fordi Hamas endnu ikke har fået deres nye, modererede retorik til at være i fuld overensstemmelse med deres handlinger og deres profetiske ytringer.²⁸ Altså mener Nimer, at Hamas ikke endnu er politisk moden nok til at se samarbejdsvillighed med Israel og menneskeliggørelse af jøderne som en endegyldig løsning på konflikten mellem de to parter.

²⁶ Nimer, "Charting Changes", 117.

²⁷ Nimer, "Charting Changes", 123.

²⁸ Nimer, "Charting Changes", 127.

3. TEORI:

I teori afsnittet beskriver jeg indledende, hvilke karakteristika det apokalyptiske perspektiv har. Derefter gennemgår jeg apokalyptikken som retorisk virkemiddel gennem en forklaring af Stephen D. O’Learys tre topikker *autoritet*, *ondskab* og *tid* med tilføjelse af Esben Bjerggaard Niensens topik *sted*. Det apokalyptiske perspektiv, som hos Alison McQueen tager udgangspunkt i en jødisk-kristen tradition, bliver sammenført med apokalyptikken i islam.

3.1 Det apokalyptiske verdenssyn

Ordet apokalypse kommer af det græske ord *apocalypsis*, som betyder ‘åbenbaring’ eller ‘afsløring’.²⁹ Apokalypser er fortællinger, som løfter sløret for publikum og åbenbarer, hvordan verden i virkeligheden ser ud. En væsentlig forskel indledende at drage er, at en apokalypse er en litterær genre, en form for eskatologi, som beskriver tingenes nærværende ende, hvorimod *apocalypticism*, eller apokalyptik, er et verdenssyn. “The apocalyptic worldview is a political theodicy – an attempt to understand the oppression, dispersion and loss of sovereignty that plagued the Israelites, without delegitimizing the authority of God”.³⁰ McQueen mener altså, at verdenssynet blev skabt som svar på spørgsmålet, hvorfor Gud med sin almægt kunne lade ulykke ramme de ortodokse troende, som i deres opfattelse var under Guds beskyttelse.

Verdenssynet udvides af McQueen til at være en forestilling, en fælles idé eller billede af narrativer, symboler og værdier, som nedarves kulturelt gennem blandt andet fortællinger og myter. McQueen tager udgangspunkt i jødisk-kristen teologi, når hun beskriver apokalyptik, men hun mener også, at apokalyptikken som forestilling nu eksisterer uden for den religion, der skabte den. Eksempelvis kan apokalyptikken som forestilling ses i debatten om den globale klimakrise.³¹ Disse typer forestillinger bringer mening og forståelse til tilværelsen og farver ens perspektiv. Ud fra denne tankegang eksisterer det apokalyptiske verdenssyn allerede i mennesker, og det er blot fortællingen, afsløringen, der skal ‘aktivere’ forestillingen. Således appellerer alle apokalyptiske narrativer til noget iboende i alle mennesker, og er altså en form for universel appelform.

McQueen giver apokalypsen fem hovedkarakteristika, som den altid besidder: Verdens ende er *nært forestående*. I forestillingen hersker en form for tidslig knaphed, som kan have en opildnende effekt på modtageren. Der skal handles nu, inden det er for sent. Apokalypsen

²⁹ McQueen, *Political Realism*, 23.

³⁰ McQueen, *Political Realism*, 26.

³¹ McQueen, *Political Realism*, 52.

er også *kataklysmisk*. Enden på verden vil være altødelæggende, hvilket er et naturligt, påkrævet skridt imod en ny verdenskonstruktion. Denne karakteristika kan fortolkes, alt efter hvad apokalypsen skal tilpasses. Der er forskel på, hvordan et apokalyptisk narrativ omkring klimakrisen og klassekamp ser ud. For det tredje bringer apokalypsen *en ende til en ondskab, forestillet eller reel*. I klimakrisen kan det siges, at menneskeheden er det onde, der ender, hvorimod det i kristen religion er synd, død og dårlighed. En apokalypse er således også *et brud* i og en ende på tiden. Verdenshistorien vil ende, og den nye verdenskonstruktion bringer en helt anden tidseksistens. Yderligere er en apokalypse også *åbenbarende*.³² Det apokalyptiske narrativ afslører, hvordan det onde er blevet den dominerende kraft i verden, og hvordan tiden er knap, enten som en motiverende advarsel om at ændre kurs inden det er for sent, eller som en meningsdannende forestilling, der placerer tilhøreren i en situation, der følger en profeti, og derfor beviser dens sandhed og samtidig giver tilhøreren en legitim forklaring på den dårlighed, hun oplever i verden. På den måde giver narrativet tilhøreren et lys for enden af tunnelen, som er motiverende enten til at udholde den ulykke, hun lever i, eller til at handle, for at ende den.

3.2 Apokalyptikken i islam

Fordi det apokalyptiske verdenssyn tager udgangspunkt i jødisk-kristen tradition, er det i denne undersøgelse gavnligt at udvikle den apokalyptik til et islamisk verdenssyn, selvom McQueens teori i sig selv også er passende.

David Cook beskriver, hvordan islam ligeledes kristendommen og jødedommen har et apokalyptisk fundament ud fra Koranen, de mange profetier og ud fra *jihad*-doktrinen. I det tidlige islam er det at kæmpe, at udføre *jihad* en del af det apokalyptiske billede. Det er en måde for individet, ikke blot at erklærer sig som en del af en religion, men også måden hvorpå man frelser: “[*Jihad* was roughly equivalent in its redemptive and salvific qualities for the early Muslim as the doctrine of the cross was for the Christian”.³³ I moderne islam omhandler apokalyptik særligt genoplivelse, de dødes tilbagevendelse, dommedag, frelse og forbandelse og åbenbaringen ved tidens slutning, samt de islamiske messiaser, *mahdi*. I moderne islamisk tid, det 18. og 19. århundrede, nævner Amanat yderligere, hvordan flere muslimske stater, i frygt for moralsk og materiel modgang, som ofte er forbundet forfald af islam som religion, forsøgte at genoplive religiøse, politiske og sociale institutioner gennem koncepter som

³² McQueen, *Political Realism*, 57ff.

³³ David Cook, “The Beginnings of Islam as an Apocalyptic Movement”, i *War in Heaven/Heaven on Earth: Theories of the Apocalyptic*, red. Stephen D. O’Leary & Glen S. McGhee (London: Routledge 2014), 88ff.

reform og fornyelse, brugt af karismatiske profeter og visionære for blandt andet at modstå politisk underkuelse af Vesten.³⁴ Et eksempel på en af disse var Muhammad af Darfur, som senere tog navnet Muhammad al-Mahdi, som han mente var blevet tildelt ham af profeten Muhammad. Al-Mahdi besad i sin egen opfattelse en intuitiv kommunikationsmåde med Muhammad og hans mission var at fjerne korrupsionen og gendanne islam til sin storhed, hvor den nu var udslettet af islams fjender. Dette krævede blandt andet at erklære *jihad* mod islams værste fjender.³⁵

Jeg mener, at dette eksempel viser traditionen for en islamisk messianske karakter, der benytter en anden hellig autoritet for selv at blive en autoritet, og som i forlængelse giver udtryk for at være sat på Jorden for at gendanne den til sin storhedstid ved at *gen-islamiserer* den. Som i McQueens apokalyptik er verden i forfald og skal genoprettes. Den messianske karakter åbenbarer verdens tilstand for gruppen, og fortællingen mellem god og ond bliver tydeliggjort; at erklære *jihad* mod sine fjender er tydeligvis en del af islamisk apokalyptisk tradition, og for at få frelse er det påkrævet at deltage i. Det onde bliver det ikke-islamiske og det der forsøger at underkue islam.

3.3 Apokalyptik som retorisk virkemiddel

Ud fra disse beskrivelser af apokalyptisk forestilling er det tydeligt, at den har en retorisk komponent. En del af McQueens bog citerer da også Stephen D. O’Learys *Arguing the Apocalypse: A Theory of Millennial Rhetoric* fra 1998, som netop beskriver den apokalyptiske diskurs som retorisk. O’Leary beskriver det apokalyptiske narrativ som et, der er argumenterende i sin essens og derfor forsøger at overbevise et publikum om sin sag ud fra argumentative værktøjer som beviser og logiske ræsonnementer.³⁶ Yderligere udtrykker O’Leary selv sin bogs todelte kernepåstand: “[T]hat apocalyptic functions as a symbolic theodicy, a mythical and rhetorical solution to the problem of evil, and that its approach to this problem is accomplished through discursive construction of temporality”.³⁷ Altså arbejder apokalyptikken ikke blot med argumentative og retoriske strategier, men også strategier, der bruges i myter, eksempelvis dramatik. Dette udvider apokalyptikkens brugbarhed som forklarende og overbevisende narrativ, eftersom den her kan være både en logisk

³⁴ Abbas Amanat, “The Resurgence of Apocalyptic in Modern Islam”, i *Encyclopedia of Apocalypticism Vol 3; Apocalypticism in the Modern Period and the Contemporary Age*, red. Stephen J. Stein (New York: Continuum), 230f.

³⁵ Amanat, “The Resurgence”, 235.

³⁶ Stephen D. O’Leary. *Arguing the Apocalypse: A Millennial Theory of Rhetoric* (Oxford: Oxford University Press, 1998), 3f.

³⁷ O’Leary, *Arguing the Apocalypse*, 14.

argumentativ beskrivelse og en mytisk fortælling med tilpasset vægt på en af strategierne, alt efter hvad apokalyptikken skal belyse. O’Leary argumenterer for, at apokalyptikken har tre hovedtopikker: *tid*, *ondskab* og *autoritet*.³⁸ Inden jeg går videre med at udfolde disse tre topikker, eller *topoi*, er det gavnligt først kort at gennemgå, hvad en topik, eller *topos*, er.

3.4 Topikerne *ondskab*, *tid* og *autoritet*

Etymologisk er topik afledt af det græske ord *topos* (*topoi* i pluralis), som oversat betyder ‘sted’. En topik er et metaforisk ‘sted’, hvor en person kan ‘finde’ argumenter, emner eller måder til at belyse sin sag.³⁹ Hvis en person eksempelvis skal tale om Gud, kan personen finde emner og argumenter som *paradis*, *almægtighed* eller *Gud vil straffe de vantro*.

I O’Learys beskrivelse af topikken *ondskab*, er den emnet for den dårlighed og ulykke, som i religiøse tekster eksisterer på trods af Guds almægtighed og godhed. En sådan entitet ville ikke have tilstrækkelig moralsk grund til at lade denne ulykke eksistere.⁴⁰ Derfor mangler den gruppe, der føler sig påvirket af dårlighed, en forklaring. Når en taler eller skribent, så *afslører* verdens egentlige beskaffenhed og beskriver ondskabens natur, vil gruppen forstå både hvorfor de er i ulykke, og hvad der påfører dem ulykken. I forklaringen om den kommende ende på verden, vil de der finde enten en ro i forståelsen eller en presserende advarsel om, hvad der sker, hvis ikke de handler efter retorens anvisninger. De ved nu også, hvilken ondskab de skal handle imod.

Topikken *tid* udgår fra ideen om, at apokalyptisk retorik er en temporal retorik.⁴¹ Ved hjælp af tiden kan en taler eller skribent placere sig selv og sit publikum i et lineært forløb på vej mod tidens ende. Nutiden er for taleren fyldt med symbolik omkring den nært forestående ende, og på den måde kan retoren forudsige fremtiden. Dem, der overbevises af taleren, vil forstå situationens tidslige knaphed og vil forstå, hvilke handlinger, der kræves for at fremtiden bliver, som den ønskes.

Autoritet kan på sin vis ses både som topik og ‘meta-topik’. Eftersom autoritet i argumentationsteori er det, der ofte afgør, hvorvidt retoren får ørenlyd, er den både parentetisk for resten af indholdet og indhold i sig selv. Enhver kan i princippet være taleren, profeten, der beskriver dommedag. O’Leary giver *karisma* en afgørende betydning for, hvem der kan

³⁸ O’Leary, *Arguing the Apocalypse*, 20.

³⁹ Jonas Gabrielsen, “Topisk Kritik” i *Retorikkens Aktualitet: Grundbog for Retorisk Analyse*, 2. udgave, red. Hanne Roer & Marie Lund Klujeff (København: Hans Reitzels Forlag, 2009), 144.

⁴⁰ O’Leary, *Arguing the Apocalypse*, 35f.

⁴¹ O’Leary, *Arguing the Apocalypse*, 45.

blive set som profeten, og karismaen tildeles som egenskab af gruppen.⁴² Gruppen beskuer taleren og anser hende for at være i besiddelse af karisma, messianske karakteristika, en hellig gave. Og hvis man ikke følger denne autoritære leder, følger man i stedet 'det onde'. Det er her væsentligt at notere, at selve autoriteten ikke forsøger at være messianistisk over for et universelt publikum, men blot det tiltænkte publikum eller hendes gruppe.

3.5 Topiken *sted*

Esben Bjerggaard Nielsen argumenterer i sin Ph.d.-afhandling fra 2013 for, at en fjerde topik kan tilføjes til O'Learys tre, topikken *sted*. Sted betyder i denne sammenhæng egentlige fysiske steder. Nielsen bruger selv eksemplet i klimakrisens apokalyptiske retorik, hvor steder i verden allerede i nuet kan ses at være negativt påvirket af klimaforandringerne.⁴³ Således manifesteres den apokalyptiske retorik i den håndgribelige verden og er ikke blot ord, forestillinger og fortællinger, men kan *ses* med det blotte øje. Samtidig er et sted noget som mennesker tildeler mening og værdi ud fra erfaring, og som derfor kan påvirkes: "The rhetorical use of place potentially invokes, subverts, or redefines social, cultural or political place meaning".⁴⁴ Topikken *sted* er tæt knyttet med topikken *tid* og kan siges konkret at understøtte den nutid, som autoriteten ytrer er fuld af apokalyptiske symboler. Selvom Bjerggaard Nielsen tilføjer topikken til den en sekulær, apokalyptisk retorik, mener jeg også, at den er væsentlig her, fordi Israel/Palæstina-konflikten i stor grad handler om et fysisk sted.

⁴² O'Leary, *Arguing the Apocalypse*, 53f.

⁴³ Esben Bjerggaard Nielsen, "A Rhetoric of Secular Apocalypse: Narratives of Catastrophe and Hope in the Climate Change Debate", PhD afh. (Aarhus Universitet, 2013), 156.

⁴⁴ Nielsen, "Rhetoric of Apocalypse", 162.

4. METODE OG MATERIALE:

For at udføre undersøgelsens formål, foretager jeg en topikanalyse af Hamas' charter ud fra det apokalyptiske verdenssyn og O'Learys hovedtopikker i apokalyptikken; *ondskab*, *autoritet* og *tid*, med tilføjelse af topikken *sted*. Dette gøres deduktivt, hvor jeg leder efter dele af teksten, som kan tilskrives en af topikkerne. Jeg undersøger dog også induktivt, om der i teksten selv eksisterer topikker, der kan sidestilles med eller indordnes under O'Leary og Nielsens. Jeg foretager altså en form for nærlæsning af charteret, hvor de givne topikker samtidig agerer hypotetiske emner. En nærlæsning er en klassisk analytisk metode, som tager udgangspunkt i at fortolke, hvordan en tekst danner mening og kan påvirke læseren gennem ord, billedsprog, form, argumenter og lignende hos dens tiltænkte modtager.⁴⁵

Topikanalysen tager udgangspunkt i Jonas Gabrielsens *topiske kritik*; at hvert topikvalg er en retorisk strategi. Altså vil topikanalysen også undersøge, hvilke retoriske intentioner Hamas har med de topikvalg, som er i deres charter, og hvorfor teksten har valgt at benytte disse apokalyptiske topikker. Samtidig fortolker jeg teksten *i sig selv* med en vekselvirkende relation til dens givne kontekst, afsender og tænkte modtager. Jeg benytter i analysen en til dels *troende hermeneutik*. Det troende hermeneutiske perspektiv er åbensindet og forsøger at manifestere og genetablere forfatterens mening adresseret til fortolkeren ved at lytte til og 'adlyde' teksten. Modsat dette er den *mistænksomme hermeneutik*, der med et skeptisk perspektiv forsøger at afmystificere teksten og den skabte illusion.⁴⁶ Den mistænksomme hermeneutik vil jeg efterfølgende bruge i diskussionsafsnittet for at tilføje et kritisk syn på analysens resultater.

4.1 Topisk kritik som metode

I Gabrielsens artikel "Topisk Kritik", fremfører han de fire klassiske forståelser af topikken, men særligt interessant er hans udlægning af Aristoteles' todeling af topikforståelsen og Gabrielsens understøttelse af topikken som retorisk argumenterende virkemiddel, i stedet for blot at være et værktøj til at finde emner, argumenter og lignende. Aristoteles' to forståelser af topikker er *de specifikke topoi* og *de generelle topoi*. *De specifikke topoi* eller materielle topoi refererer som navnet antyder til de topoi, der bestemmes ud fra en sag og dens karakter.⁴⁷ I eksemplet tidligere med en sag omkring Gud vil personen i

⁴⁵ Stephen Howard Browne, "Close Textual Analysis: Approaches and Applications" i *Rhetorical Criticism*, 3. udgave, red. Jim A. Kuypers (Lanham: Rowman & Littlefield, 2021), 95.

⁴⁶ Paul Ricoeur, *Freud and Philosophy: An Essay on Interpretation*, oversat af Dennis Sage (London: Yale University Press, 1970), 27.

⁴⁷ Gabrielsen, "Topisk Kritik", 152f.

de specifikke topoi finde samme topoi som tidligere nævnte, men alt efter sagens karakter kan topikken *Gud vil straffe de vantro* være særligt vigtig (vurderet af personen til at være retorisk effektiv for det tænkte publikum). Denne topik kan da blive en hovedtopik, som personen kan aflede undertopikker ud fra. De specifikke topoi gør det altså muligt at finde alle relevante faktuelle dele, der kan bruges til at belyse en sag. *De generelle topoi* derimod handler ikke om indhold, men om *form*. At finde generelle topoi handler i stedet om, hvordan man sammenkæder og fremfører sine specifikke topoi. Således er de generelle topoi ikke bundet til en bestemt sag.⁴⁸ Eksempelvis kan de generelle topoi *modsatning* og *ulykke er uønsket* bruges i alle sager, det handler blot om, hvordan man bruger det om sine specifikke emner i sin specifikke sag.

Når man følger Gabrielsens argumentation ud fra Aristoteles' samme, bliver de to forståelser af topikker to sider af samme sag. Indhold og form i samspil er afgørende for ens argumentations effektivitet. Det er to præmisser, en *faktuel* og en *regelgivende*. Gabrielsen eksemplificerer med en perspektivering til Stephen Toulmins argumentationsmodel, hvor de vil kaldes *belæg* og *hjemmel*. Belæg er den faktuelle præmis, eksempelvis *En fredsaftale er sikkerhedsmæssigt fordelagtig* eller opponertens *En fredsaftale vil medføre tab af land*. Til hver af disse hører en regelgivende præmis, en hjemmel, der er en indirekte begrundelse, som man følger i det givne samfund. Hjemlen ville i eksemplet være: *Aftaler, der er sikkerhedsmæssigt fordelagtige, skal vi sige ja til*, og opponert-eksemplet: *Aftaler, der medfører tab af land, skal vi sige nej til*.⁴⁹ De specifikke topoi bliver et retorisk valg om, på hvilken 'arena' man vil 'kæmpe', og de generelle bliver da med hvilken 'strategi' eller hvilke 'våben'. Topikkerne *ondskab*, *tid*, *autoritet* og *sted* er de essentielle specifikke topoi inden for apokalypsen. Gabrielsens topiske kritik gør det muligt at analysere de specifikke topikker i charteret, men også hvordan de bruges ud fra generelle topikker og bliver argumenterende uden egentlig at være logiske argumenter.

⁴⁸ Gabrielsen, "Topisk Kritik", 153f.

⁴⁹ Gabrielsen, "Topisk Kritik", 155f.

4.2 Metodediskussion:

Fordi metoden er bundet i et subjekts fortolkning, er det gavnligt at udtrykke det vestlige, protestantiske perspektiv, jeg som analytiker har. Dette perspektiv medfører en bias i nærlæsningen, eftersom materialet er fra et ikke-vestligt samfund. På samme vis kan det apokalyptiske udgangspunkt og de allerede valgte topikker give 'blinde vinkler' i analysen, fordi de også påvirker mit perspektiv inden mit analytiske møde med teksten. For at forsøge at modvirke disse biaser, arbejder jeg så tekstnært som muligt og med en opmærksomhed på analysens *intersubjektivitet*, hvor de mest væsentlige tankeassociationer, jeg laver, bliver beskrevet.

4.3 Materiale og afgræsning:

Undersøgelsens materiale er Hamas' charter fra den 18. august 1988, originalt skrevet på arabisk. Det empiriske materiale er en oversættelse til engelsk af Muhammad Maqdsi i 1990 for Islamic Association for Palestine i Texas, udgivet i *Journal of Palestine Studies* i 1993.⁵⁰ Afsenderen forstår jeg Hamas som organisation, og eftersom Hamas er en underdel af Det Muslimske Broderskab, er de egentlige skribenter højst sandsynligt på det tidspunkt aktive medlemmer i Det Muslimske Broderskab. Det er imidlertid svært at udføre en kildekritisk kontrol af dokumentet, både fordi det er en oversættelse, men også fordi det originale dokument ikke har været muligt at finde frem til. Dog optræder et dokument ved navn "Hamas Charter" eller "Covenant of Hamas" på flere forskellige hjemmesider, jeg betegner som troværdige, og med lignende disposition og ordlyd som denne undersøgelses empiriske materiale.⁵¹

Materialet er, udover indledende citater, introduktion og postscriptum, inddelt i fem kapitler: "Introduction to the Movement", "Goals", "Strategy and Means", "Our position On:" og "Historical Proof",⁵² der indeholder et forskelligt antal underpunkter, eksempelvis "Initiatives, Peace Solutions and International Conferences" og "The Role of the Muslim Woman".⁵³ Disse underpunkter indeholder endnu en forskellig mængde unavngivne "artikler", som udgør den egentlige tekst, af hvilke der i alt er 36. Charteret indeholder en stor mængde

⁵⁰ Muhammad Maqdsi, "Charter of the Islamic Resistance Movement (Hamas) of Palestine", *Journal of Palestine Studies* 22, Nr. 4 (Sommer 1993): 122-134. <https://www.jstor.org/stable/2538093>.

⁵¹ Yale Law School: https://avalon.law.yale.edu/20th_century/hamas.asp, United States Institute of Peace: <https://iranprimer.usip.org/blog/2023/oct/19/doctrine-hamas>, Middle East Media Research Institute: <https://www.memri.org/reports/covenant-islamic-resistance-movement-%E2%80%93-hamas>.

⁵² Maqdsi, "Charter of Hamas".

⁵³ Maqdsi, "Charter of Hamas", 126f.

citater fra Koranen og enkelte fra mænd, eksempelvis Hasan al-Banna, stifteren af Det Muslimske Broderskab.⁵⁴

I 2017 udgav Hamas et nyt charter på engelsk. Dette charter er væsentligt mere moderat i sine ordvalg og diplomatisk. Imidlertid bliver det også kritiseret for at være en 'revision', "that is attempting to fool the world" af Israels premierminister, som dog kan være en del af Israels fornægtelse af Hamas som politisk organisation. I det nye charter accepteres Israels eksistens fortsat ikke, selvom grænserne fra efter krigen i 1967 accepteres og *de facto* skaber plads til en anden stat. I charteret skal jøderne ikke bekriges, i stedet er det det zionistiske projekt, der besætter Palæstina.⁵⁵

Ud fra Margolins analyse, Nimers konklusion omkring den manglende overensstemmelse mellem den nye, modererede retorik og Hamas' handlinger, samt det faktum, at Hamas i 2023 indleder et voldsomt overraskelsesangreb mod jøder i Israel, mener jeg, at det originale dokument stadig er væsentligt at undersøge, selv om en analyse af det reviderede charter og en eventuel komparativ analyse mellem dem uden tvivl også er interessant. Derfor afgrænser denne undersøgelse sig fra det reviderede charter, på trods af en videnskabelig interesse.

4.4 Analytisk fremgangsmåde:

I analysen vil jeg som beskrevet i metodeafsnittet arbejde både deduktivt og induktivt. Først vil jeg kortlægge de apokalyptiske topikker og analysere, hvordan de bruges som retoriske virkemidler. I kortlægningen vil der forekomme naturlige overlap, både ud fra teksten, de topikker, der berøres i en tekstdel, og i topikkernes retoriske effekt, men for at bibeholde et overblik over hver enkelte topiks effekt, har jeg valgt at bearbejde dem i separate afsnit. Jeg vil også analysere de hovedtopikker, jeg mener, at der induktivt kan findes i teksten. Slutteligt vil jeg sammenfatte resultaterne og metoderne, som fører til en diskussion.

⁵⁴ Jørgen Bæk Simonsen, "Hasan al-Banna", *Den Store Danske*, red. 19/10 2023.

https://denstoredanske.lex.dk/Hasan_al-Banna

⁵⁵ Patrick Wintour, "Hamas presents new charter accepting a Palestine based on 1967 borders", *The Guardian*, 1/5 2023.

<https://www.theguardian.com/world/2017/may/01/hamas-new-charter-palestine-israel-1967-borders>

5. ANALYSE:

5.1 *Sted* i charteret

Sted som begreb er utvivlsomt væsentligt for Hamas og derfor deres charter. Israel/Palæstina-konflikten blev tidligere af Dowty beskrevet som to gruppers krav på samme land. Ud fra Iving Jensens pointe, at Hamas udgav charteret for at adskille sig fra PLO's samarbejdsvillige holdning til Israel, kan charteret tilnærmelsesvist beskrives som være opstået ud fra en holdning til sted. Denne idé understøttes flere gange i teksten. For eksempel i introduktionen når tilhørerne bliver tiltalt for første gang: "O people from the center of the affair, from the sea of struggle".⁵⁶ Den stedlige komponent i tiltalen er ikke tilfældig. At placere tilhørernes sted i "centeret for affæren" argumenterer netop for, hvad omdrejningspunktet for affæren er, Palæstina. Samtidig kan man ud fra "centeret" og "det kæmpende hav" danne et metaforisk, apokalyptisk billede af et havs malstrøm, orkanens øje, hvori palæstinenserne står.

Sted nævnes også eksplicit i charteret i det første underpunkt i Artikel 5: "The Geographical Dimension of The Islamic Resistance Movement", som er "wherever Muslims—those who adopt Islam as a system of life—are found, in any religion on the face of the earth".⁵⁷ Selvom Palæstina er affærens center, er Hamas' dimension altså ikke nødvendigvis begrænset til det sted, men kan eksistere i hele den islamiske verden. Denne udvidelse af sted kan ses i forbindelse med Hamas' rødder i Det Muslimske Broderskab, der eksisterer i flere arabiske lande.

I charteret bliver de tidligere beskrivelser af Hamas' holdning til en afgivelse af Palæstina også ytret. I deres forståelse er Palæstina "an Islamic *Waqf* [Trust] upon all Muslim generations till the day of the Resurrection. It is not right to give up any part of it. [...] This is the legislation in the Islamic *Shari'a* (Jurisprudence)".⁵⁸ Palæstina, ligesom alle lande helliggjort af muslimer, er deres og dette er loven. *Shari'a*-loven er ufravigelig og kan beskrives som 'Guds vej' for muslimer, reglerne for levevis, gudsdyrkelse, med mere. *Shari'a* er historisk blevet fortolket på vidt forskellige måder, og derfor er denne argumentation interessant.⁵⁹ Hamas' stærke holdning til ikke at afgive noget af Palæstina bunder i en fortolkning af islams regelsæt. Denne fortolkning har andre organisationer højst sandsynligt ikke nødvendigvis været enig i, når eksempelvis PLO på tidspunktet var villig til at deltage i

⁵⁶ Maqdsi, "Charter of Hamas", 122.

⁵⁷ Maqdsi, "Charter of Hamas", 123f.

⁵⁸ Maqdsi, "Charter of Hamas", 125.

⁵⁹ Jakob Skovgaard-Petersen, "Sharia", *Den Store Danske*, red. 31/10 2023, <https://denstoredanske.lex.dk/sharia>.

en fredskonference med Israel. Derfor har Hamas sandsynligvis følt det nødvendigt at understrege, at denne mulighed ud fra et islamisk synspunkt ikke var en egentlig mulighed. Ytringen følger Mohamed Nimers idé om, at Hamas forsøgte at adskille sig netop fra PLO ved i højere grad at være religio-centrisk. På den måde bliver det en gendrivelse af den tilbageholdenhed, som nogle i Palæstina på tidspunktet måske har haft, enten i forhold til at yde militant modstand. Hamas kommenterer også direkte på den internationale fredskonference, som PLO i tiden ytrede stærk lyst til at deltage i: “From time to time the invitation is made for an international conference [...] [t]hose conferences are nothing but a form of enforcing the rule of the unbelievers in the land of Muslims”.⁶⁰ For Hamas er det ikke en løsning at indgå i forhandling, fordi det giver Israel endnu mere magt, og fordi “giving up any part of Palestine is like giving up part of its religion”.⁶¹ Heri ligger et argument mod de holdninger, der netop søger at forhandle med Israel. I denne udtale går jeg ud fra, at det at afgive noget af sin religion er uhørt, og at opgive Palæstina derfor ligeledes er det.

For Hamas er Palæstina et land, der er helliggjort, men også et sted, der er evigt eftertragtet af andre. Det er “the heart of the earth [...] and the lure of the avaricious [de griske] since the dawn of history”.⁶² Hvis vi sammenkobler denne beskrivelse med Esben Bjerggaard Niensens topik sted som et symbolfyldt eksempel på apokalyptikkens nuværende eksistens og McQueens apokalyptik om den nært forestående ende, kan Hamas’ beskrivelse af Palæstina ses som det stedlige symbol på modstandere, der til evig tid forsøger at tage noget helligt, som tilhører muslimerne. Det apokalyptiske verdenssyn er altså hos Hamas tæt knyttet til Palæstina og at beskytte det mod de griske. At miste noget af Palæstina er det samme som at miste noget af sin religion, at stoppe med at følge Guds vej og dermed træde et skridt tættere på dommedag for dem og folket i centrum af affæren. Narrativet beskriver også, hvordan Palæstina i fortiden er blevet ‘angrebet’ af disse onder. Jeg mener, at Hamas’ charter har en undertopik til den apokalyptiske hovedtopik *sted*, som kan kaldes *bevaringen af det hellige land*. Topikken har, ligesom Esben Bjerggaard Nielsen flere klare tydelige eksempler på apokalyptikkens tilstedeværelse *i* stedet med tabt morale og besættelse,⁶³ og bruges også som et advarende narrativ, der placerer sig kronologisk *inden* apokalypsen: “This is how we perceive them approaching over the horizon”,⁶⁴ som kan analyseres til “faren er igen på vej, vi kan se dem træde nærmere vores land”.

⁶⁰ Maqdsi, “Charter of Hamas”, 126.

⁶¹ Maqdsi, “Charter of Hamas”, 126.

⁶² Maqdsi, “Charter of Hamas”, 133.

⁶³ Maqdsi, “Charter of Hamas”, 127.

⁶⁴ Maqdsi, “Charter of Hamas”, 123.

5.2 Tid i charteret

Når jeg analyserer tiden i charteret, sker det på flere forskellige planer. Analysen undersøger tiden *i* teksten, den beskrevne fortid, nutid og fremtid. Samtidig, som det blev nævnt i baggrundsafsnittet om Hamas, er der også en tid *for* teksten, som er dens kontekst, at den bliver udgivet på netop dét tidspunkt i 1988 og som højst sandsynligt former nogle af udtalelser, den indeholder. Dette så vi blandt andet i det tidligere afsnit, hvor PLO og fredskonferencen bliver nævnt eksplicit.

Ydermere mener jeg, at fremtid i tidstopikken kan deles i to; hvordan verden ser ud, hvis man handler og hvis man ikke gør. I den førstnævnte fremtid undgår man verdens ende og verden renses for ondskaben, hvad vil jeg kalde den *afværgende fremtid*. I den ikke-handlende fremtid møder verden sit endeligt og forgår uden frelse, hvad jeg vil kalde den *apokalyptiske fremtid*.

Fortiden i teksten beskrives i introduktionen som et frø af pligten og håbet omkring besættelses-”affæren”, en pligt givet af Allah, som palæstinenserne adlyder. Ideen er vokset som en plante, og er nu moden: “When the idea matured [...] the Islamic Resistance Movement [Hamas] [...] placed its hands with the hands of all the *Mujahidin* [de betrængte] who strive to free Palestine”.⁶⁵ Samtidig beskriver Hamas sig som “a link in [a long] chain of the Jihad against the Zionist occupation”.⁶⁶ Begge udsagn fører til, at Hamas kan ses som en del af noget, der allerede eksisterer og har eksisteret. Den sammenkædede fortid med den generelle bekæmpelse af den zionistiske besættelse giver en vis autoritet til deres sag, hvilket jeg kommer ind på senere, men deres fortid som ‘palæstinensisk tanke’ fungerer også som et argument for deres eksistens. Hamas fremføres på den måde blot som en kulmination af, hvad flere palæstinensere allerede tænker og føler. En fællesidé er vokset mellem menneskene, og Hamas mener nu at den er intens nok til, at Hamas kan ‘starte’ sin mission. Altså ytrer de, hvad en masse allerede går og føler. De er blot talerøret og en samlende instans for en allerede eksisterende gruppe mennesker. Hvis man ikke deler holdninger med dem, bliver denne fællesidé også et flertalsargument: Der er mange, der deler vores holdninger allerede, så det burde ‘i andre’ også gøre. På samme vis kritiserer de eventuelle opponenter og deres holdninger: “The Islamic Resistance Movement evolved in a time where the lack of the Islamic Spirit has brought about distorted judgement and absurd comprehension”.⁶⁷ Hamas modsætter sig forvrænget dømmekraft og implicerer, at deres dømmekraft er uforvrænget og

⁶⁵ Maqdsi, “Charter of Hamas”, 122f.

⁶⁶ Maqdsi, “Charter of Hamas”, 124.

⁶⁷ Maqdsi, “Charter of Hamas”, 125.

klar. Det skjulte argument i denne udtalelse bliver: *Er du ikke enig med Hamas, er det enten fordi du mangler islamisk sjæl eller fordi du ikke forstår*. Selvom det er en fejlslutning, et argument som ikke følger logiske regler, er det virksomt retorisk, fordi det sætter læseren i et (falsk) dilemma, som man skal manøvrere i.

Allerede i det sidste indledende citat, inden den egentlige introduktion, bliver nutidens alvor sat i scene: *“Indeed the Islamic world is burning, therefore it is obligatory on every one to put a little of it out so he can extinguish what he is able to do without waiting for anyone else”*.⁶⁸ Citatet er af Sheikh Amjad al-Zahawee, en islamisk lærd, der var affilieret med Det Muslimske Broderskab og var en aktiv støtte for Palæstinas rettigheder indtil sin død i 1967. Apokalyptik stråler ud af citatet. At verden står i flammer er et velkendt billedsprog og det apokalyptiske verdenssyn fremstår eksplicit. Imidlertid er billedet også et retorisk virkemiddel. Som citatet skriver, er det netop nu, man skal handle, for ellers brænder verden ned. I billedet er tiden knap og kræver handling nu og her. Der er heller ikke tid til at samles, man må agere på egen hånd. Jeg mener, at Hamas bruger dette citat i indledningen netop for at sætte scenen og for at præge, hvordan læseren møder de næste tekstdele, som udgør det egentlige charter. Denne tidlige knaphed forsøger både at fange læseren og få dem til at se, hvordan verden egentlig ser ud og få dem til at handle. Allerede på første side ‘løftes sløret’, så læseren kan se, at enden er nær og det står ringe til på Jorden. Samtidig fortæller citatet også, at man ikke skal vente på andre. Dette kan være et motiverende argument for de læsere, som står uafklarede og ikke tør handle, før de er sikre på at Hamas’ vej er den rigtige.

Den *apokalyptiske fremtid*, som jeg kalder den, kan her anes. Indtil nu er der sket en svækkelse og forvirring af det palæstinensiske folk, som har mistet deres islamiske sjæl. Selvom Hamas ikke nødvendigvis nævner præcis, hvordan verden vil se ud, hvis man ikke handler, er det tydeligt, at de taler om en religiøs, ideologisk og muligvis eksistentiel ‘udryddelse’. Eksempelvis kan det findes i udtrykkene “[i]deological [i]nvasion”,⁶⁹ “[v]alues have deteriorated [...] towards have become ferocious”,⁷⁰ og “the Zionist invasion”.⁷¹ Hamas ser den apokalyptiske fremtid som et ideologisk forfald, et tab af religion, der vil medføre et menneskeligt moralsk forfald set fra deres øjne, eksempelvis med narkotika- og alkoholmisbrug.⁷² Verdenssynet er apokalyptisk, og ud fra Amjad al-Zahawees citat er det den islamiske verden, der er i brand.

⁶⁸ Maqdsi, “Charter of Hamas”, 122.

⁶⁹ Maqdsi, “Charter of Hamas”, 127.

⁷⁰ Maqdsi, “Charter of Hamas”, 125.

⁷¹ Maqdsi, “Charter of Hamas”, 131.

⁷² Maqdsi, “Charter of Hamas”, 131.

Den *afværgende fremtid* betegner som sagt fremtiden, hvor der handles og apokalypsen dermed undgås. Under Kapitel 2, "Goals", beskriver Hamas deres mål, og jeg gengiver sætningen i dens helhed, fordi jeg mener den er essentiel:

The goal of the Islamic Resistance Movement therefore is to conquer evil, break its will, and annihilate it so that truth may prevail, so that the country may return to its rightful place, and so that the call may be broadcast over the Minarets [lit. Mosques] proclaiming the Islamic state.⁷³

Sætningen kan benyttes under flere forskellige topikker, og jeg vender derfor tilbage til det senere i analysen, men med udgangspunkt i termen *den afværgende fremtid* beskriver Hamas netop her, hvordan verden ser ud, når apokalyptikken afværges: Palæstina bliver, som i det klassiske apokalyptiske verdenssyn, rensset for ondskab og usandheder, og bliver desuden igen en islamisk stat.

Det er tydeligt i disse to fremtider, at islam bærer en hovedrolle. Jeg mener ud fra disse to beskrivelser, at Hamas' apokalyptiske verdenssyn kan ligestilles med en *afislamisering* af samfundet. Det er tabet af den islamiske sjæl, der medfører svækket dømmekraft og forhøjet samarbejdsvillighed med ondt, svækkede værdier: "In the absence of Islam [...] oppression and destruction are rampant".⁷⁴ Dette narrativ er advarende og forsøger at stoppe handlingen, der vil føre til undergang. Omvendt er det en *islamisering*, der er Hamas' mål, og deri ligger også det 'slukkende' element til den brændende islamiske verden. *Den afværgende fremtid* bliver et narrativ, der forsøger at forklare læseren, hvad der skal gøres for at apokalypsen afværges. Disse to modpoler kan indordnes under topikkens tids undertopik fremtid.

5.3 Autoritet i charteret

Autoriteten i charteret er naturligvis Hamas. Den måde, hvorpå de tilføjer autoritet til dem selv, er baseret på flere forskellige taktikker. En af de mest åbenbare er brugen af citater fra Koranen, som sker gennem hele charteret. Hovedsageligt bliver citaterne i charteret brugt til at understrege og understøtte Hamas' udsagn. Eksempelvis som en forlængelse til deres ytringer, når de skriver: "[A]nd they perform *Jihad* to raise the banner of Allah over their nation. *And Allah Hath full power and control over his affairs; but most among mankind know it not*" (Citater i charteret er markeret med kursiv).⁷⁵ I eksemplet bliver deres udsagn bekræftet

⁷³ Maqdsi, "Charter of Hamas", 125.

⁷⁴ Maqdsi, "Charter of Hamas", 124.

⁷⁵ Maqdsi, "Charter of Hamas", 126.

af et vers fra Koranen, således at læseren kan få oplevelsen af, at Koranen og Hamas samtidig fortæller læseren noget. På denne måde låner Hamas Koranens autoritet og overfører den til sig selv. I deres øjne retfærdiggør de deres holdninger ud fra Koranen, som i muslimske øjne må være en af de ypperligste autoriteter og legitimerer derigennem deres sag.

Hamas påviser også deres egen autoritet, når de beskriver deres historie ud fra Det Muslimske Broderskab som “one of today’s largest Islamic movements”, der besidder “a comprehensive understanding and precise conceptualization of the Islamic precepts in all aspects of life”.⁷⁶ I kraft af, at de er en afdeling af Det Muslimske Broderskab, hvilket de også påpeger i teksten inden, sætter de et parentetisk lighedstegn ved deres beskrivelse af Broderskabet. Dette indirekte narrativ er virksomt, fordi det for en læser i højere grad virker som en faktuel, smigrende påstand. Samme form for mekanisme findes, når Hamas’ historiske fortælling om dem som en del af kæden af *jihad* imod den zionistiske besættelse.⁷⁷ Her forsøger de at legitimere deres sag ved at placere den i en del af en længere historisk bevægelse mod Palæstinas fjender, og har dermed kæmpet for deres side i længere tid.

Hamas beskriver sig selv i charteret som en form for godtgørende organisation, der vil beskytte og redde de undertrykte.⁷⁸ Den beskriver sig også som “an outstanding type of Palestinian movement”,⁷⁹ der har pligt “to take part in people’s happiness and grief”,⁸⁰ og tangerende til altruistisk: “[T]hat it [Hamas] does not want fame for itself, nor a materialistic gain, nor a social status”.⁸¹ En beskrivelse af sig selv som organisation vil sandsynligvis altid indebære en form positivt narrativ, men det er tydeligt, at Hamas forsøger at påvirke læseren til at have et stærkt positivt syn på Hamas. Ud fra charterets beskrivelse er Hamas en messiansk karakter, en *mahdi*, der er kommet for at samle Palæstina under én fane og redde folket fra det onde og stå med dem i tykt og tyndt. En del af det tidligere brugte citat her igen nævneværdigt: “The goal of the Islamic Resistance Movement therefore is to conquer evil”.⁸² Det er samtidig også dem, som tidligere nævnt, der løfter sløret for befolkningen og viser verden, som den egentlig ser ud. De er den karismatiske profet: “Muslims throughout the world adopt the system of the Islamic Resistance Movement [...] Whoever cheats it of its right [...] is a person who argues with fate. And whoever closes his eyes from seeing reality [...]

⁷⁶ Maqdsi, “Charter of Hamas”, 123.

⁷⁷ Maqdsi, “Charter of Hamas”, 124.

⁷⁸ Maqdsi, “Charter of Hamas”, 125.

⁷⁹ Maqdsi, “Charter of Hamas”, 124.

⁸⁰ Maqdsi, “Charter of Hamas”, 129.

⁸¹ Maqdsi, “Charter of Hamas”, 133.

⁸² Maqdsi, “Charter of Hamas”, 125.

will one day awake to find that the world has left him behind”.⁸³ Her bliver dem, der kunne finde på at stå imod deres profetiske åbenbaring advaret. Hvis de ikke følger Hamas’ vej, vil de blive efterladt, og i forlængelse kan dette være en insinuering af, at de ikke vil blive genoplivet af Gud. Det er skæbnen, at Hamas skal blive den rådende organisation.

I charteret mener jeg, at topikken autoritet har flere undertopikker; *Hamas som mahdi*, *Islam*, *Palæstinensisk nationalisme* og *Det Muslimske Broderskab*. Disse undertopikker understøtter Nimers og Irving Jensens ideer om Hamas som en samlende fane mellem islam og palæstinensisk nationalisme, omend Hamas’ egen beskrivelse i det originale charter går skridtet videre og også proklamerer sig selv som *mahdi*.

Topikken autoritet har til formål at legitimere holdninger, handlinger og lignende for læseren, der vil opleve autoriteten som ‘én hvis ord man kan stole på’, ‘en ekspert’ eller måske rettere i dette tilfælde ‘en profet’. Hamas forsøger med disse undertopikker at gøre sig til en autoritet ud fra flere forskellige perspektiver, som alle er væsentlige for sagen.

5.4 Ondskab i charteret

Hamas løfter i charteret sløret for den egentlige verden, og hvordan ser ud, hvordan ondskaben er løbet løbsk. I et senere afsnit vil jeg bearbejde løsningen på ondskaben, og her i stedet fokusere på dens beskrivelse. Ifølge al-Zahawee og Hamas står den islamiske verden i brand. Den er truet af både moralsk forfald i sit folk og materielt forfald med fjenderne i horisonten. Ondskaben er, som i den islamiske apokalyptiske tradition, både intern og ekstern. Det er en reel trussel imod deres land, deres sted og deres religion. Og ud fra analysens foreløbige resultater, baggrunden for charterets eksistens og Israel/Palæstina-konflikten, er der ingen tvivl om, at Israel og det jødiske folk er en del af denne truende ondskab: “[T]he plague of the evil folk and oppression have become rampant”.⁸⁴ Det er tydeligt her, at det onde folk, der beskrives, er det jødiske. Deres besættelse er en direkte trussel imod det palæstinensiske folk og islam: “Israel with its Jewishness and its Jewish population challenges Islam and Muslims”.⁸⁵ Ondskaben inkorporerer også de kristne og beskriver, hvordan de ikke vil helme, før muslimerne følger deres form for religion.⁸⁶ På denne facon er ondskaben evig, så længe den ikke bliver udryddet. Denne idé om den evige ondskab beskrives allerede i det andet citat

⁸³ Maqdsi, “Charter of Hamas”, 124.

⁸⁴ Maqdsi, “Charter of Hamas”, 125.

⁸⁵ Maqdsi, “Charter of Hamas”, 131.

⁸⁶ Maqdsi, “Charter of Hamas”, 126.

i charteret: “*Israel will be established and will stay established until Islam nullifies it as it nullified what was before it*”.⁸⁷

Lige så positivt som Hamas portrætterer sig selv og islam, lige så negativt portrætterer de Israel og jøderne i charteret: “The nation of truth is absent and the nation of evil has been established”.⁸⁸ Citatet beskriver den tydelige bevægelse fra noget sandt og derfor godt til noget ondt. At Hamas bruger nation i sit billedsprog er ikke tilfældigt. Det er åbenlyst, at dette er en opstillet dikotomi mellem Palæstina (islam) og Israel (jødedommen). Som tidligere nævnt mener Hamas, at der imod Palæstina og i forlængelse islam bedrives en ideologisk og zionistisk bestættelse, som den bekæmper. Og denne zionistiske bevægelse gennemsyrrer massemedier, film og uddannelsessystemet for at forvirre folket og eksempelvis opdrage kvinder og børn uden islamiske værdier og fremme fjendens interesser.⁸⁹ Jøderne er ydermere, i Hamas’ portrættering, ikke et folk, der i krig skelner mellem mænd, kvinder og børn. De er et folk, der stjæler andres land og jager dem på flugt, fængsler unge uden grund. “The Nazism of Jews has included women and children. Terror is for everyone [...] [they] treat people worse than they treat the worst of war criminals. Deportation from one’s land is a form of murder”.⁹⁰ Der findes i verdenshistorien meget få onder, der kan komme i nærheden af at kunne sammenlignes med nazismen. Eftersom nazismen historisk blandt andet havde til formål at udrydde jøder, er det interessant omend ubekvemt, hvordan Hamas benytter det til at beskrive netop jødernes handlinger. Jeg mener, at sammenligningen i hvert fald har to funktioner: Først er det netop en sammenligning, der skal portrættere jøderne som den *ultimate* ondskab. De agerer som den værst tænkelige ondskab, nazismen. Hermed forsøger Hamas at argumentere for, at jøderne er noget, som kan erkendes universelt som en ondskab. Hvis man følger påstanden, at *jøderne er lige så onde som nazisterne*, bliver man nødt til at ville yde modstand mod dem, både ideologisk og fysisk. Nazismen er med stor sikkerhed ikke en form for ondskab, som nogen mennesker eller organisationer vil tolerere i verden. Det er en ondskab *alle* gerne vil komme til livs. Den anden funktion af sammenligningen, der ikke kommenterer på den iboende ‘ironi’ i beskrivelsen “jødernes nazisme”, er muligvis at påpege, hvordan de mener jøderne opfører sig på trods af den forfølgelse, der skete 40 år tidligere. Hamas kan på den måde pege på jøderne som et folkefærd, som er ondt i sin grundstamme, og som ved hver mulighed vil forsøge at udøve ideologisk invasion og zionistisk besættelse. Og

⁸⁷ Maqdsi, “Charter of Hamas”, 122.

⁸⁸ Maqdsi, “Charter of Hamas”, 125.

⁸⁹ Maqdsi, “Charter of Hamas”, 127f.

⁹⁰ Maqdsi, “Charter of Hamas”, 128f.

deres belæg for, at forfølgelsen ikke er værd at nævne findes implicit i den efterfølgende tekstdel: Artikel 22 i charteret består af en historisk gennemgang af zionismens strategier:

The enemy planned long ago [...] [w]ith wealth they formed secret organizations [...] to destroy societies and promote the Zionist cause [– – –] [t]hey are behind the First World War in which they destroyed the Islamic *Calipha* and [...] got the Balfour Declaration. They created the League of Nations so they could control the world through that organization [...] They are behind the Second World War [– – –] [t]here is not a war [...] in which their fingers are not playing behind it.⁹¹

Altså har zionisterne ifølge Hamas planlagt praktisk talt al dårlighed, der er sket. Deres egen forfølgelse var blot en brik i det spil, som kun de kender og derfor ikke er værd at nævne. I dette narrativ er zionisternes mål verdensherredømmet, og igen bliver de til en universel ondskab, en universel fjende. Samtidig, i det efterfølgende afsnit, proklamerer Hamas, hvordan de vantro går sammen imod islam, så snart den manifesterer sig.⁹² Islam er altså et offer over for zionismen og Vesten og Østens ondskab. Her finder vi en offerrolle, som Margolin også fandt i Hamas' brug af Twitter, og funktionen er også den samme; at retfærdiggøre deres syn og de handlinger, de opfordrer til.

Ondskaben i charteret er eksplicit *zionismen*, men det er også *Israel*, *jøderne*, *jødedommen* og i mindre omfang *de kristne*, *det imperialistiske Vesten* og *det kommunistiske Østen*. I Hamas' narrativ mener jeg, at ondskaben også kan betegnes som *alle, der ikke er med Hamas* eller rettere *alle, der ikke er med islam*. Dette perspektiv passer med de tidligere undertopikker som advokerer for en *genislamisering* og stærkt imod en *afislamisering*. Formålet med at benytte sig af denne brede og voldsomme definition af ondskab kan være, at denne *ultimate ondskab* er svær at argumentere imod uden at virke følelseskold. Samtidig gør det også kampen til en overlevelseskamp, en modstand imod alle de onder der konstant søger at skade muslimerne.

Der opstår i topikken ondskab en dikotomi mellem dem, der er en del af 'det gode', og dem, der er en del af 'det onde'. Jeg vil derfor kort analysere, hvor grænsen mellem 'det onde' og 'det gode' er.

⁹¹ Maqdsi, "Charter of Hamas", 129.

⁹² Maqdsi, "Charter of Hamas", 129.

5.4.1 Publikum: *De gode i charteret*

Selvom ondskaben er tydeligt beskrevet i charteret, er den tiltænkte modtager af Hamas' charter, gruppen af personer, der skal blive overbevist i deres sag og støtte dem i deres modstand, ikke på forhånd givet. Yderligere er det ikke eksplicit, hvornår en person ikke er en mulig modtager. Hvem er med i Hamas' kamp mod 'det onde'? Hvem er en del af deres 'os'? I charteret gør de flere forskellige steder nogle skel, hvor de accepterer eller måske rettere tolererer medlemmer af 'det gode', med eller uden forbehold. Naturligvis er det palæstinensiske folk en tiltænkt modtager. De er, som tidligere nævnt, folket i centrum af affæren og tiltales direkte i teksten.⁹³ Gruppens geografiske dimension er dog også, hvor end muslimer, der tilpasser sig islams levevej, er.⁹⁴ Dette skaber en mulighed for alle muslimer at være en del af gruppen på individuelt plan. Samtidig er vendingen også effektiv, fordi man automatisk som muslim bliver en del af gruppen. Tilsyneladende kan alle muslimer, der lever ifølge islam, på et individuelt plan, ses som en mulig tiltænkt modtager. Imidlertid er Hamas' holdning til andre bevægelser og organisationer ikke lige så åben. Så længe de islamiske bevægelser har gode intentioner, der udelukkende er for Allahs skyld, kan de accepteres og ses med respekt. Hamas søger samtidig efter Allahs vejledning til alle, inklusive dem, de er uenige med. De forbeholder sig dog retten til at påpege fejl og advare mod handlinger imod visdommen.⁹⁵ Disse forbehold kan ses som et åbent sind over for andre organisationer, men forbeholdene sørger også for, at Hamas kan argumentere mod de andre bevægelser, ligesom at intentioner udelukkende for Allahs skyld er svære at bevise og lette at så tvivl om.

Som udgangspunkt yder Hamas også altid støtte til Palæstinas nationale bevægelser, der vil befri Palæstina, så længe de ikke har loyalitet til Østen eller Vesten og så længe de nationale bevægelser har nationale interesser ud fra et islamisk perspektiv. PLO får en særlig plads hos Hamas og beskrives som deres bror eller ven, hvorfor Hamas ikke siger negative ord om dem.⁹⁶ Men PLOs sekulære ideologi, enten skabt i den ideologiske invasion eller ud fra imperialismens arbejde, kan Hamas ikke acceptere, "because the Islamic nature of the Palestinian issue is part [...] of our *din* (ideology and way of life)".⁹⁷

Hamas' ytrer også sit syn på kristne og jøder, og til dem viser de respekt, så længe de ikke forsøger at angribe, stoppe eller forstyrre Hamas i deres foretagende og så længe at de

⁹³ Maqdsi, "Charter of Hamas", 122.

⁹⁴ Maqdsi, "Charter of Hamas", 124.

⁹⁵ Maqdsi, "Charter of Hamas", 130.

⁹⁶ Maqdsi, "Charter of Hamas", 130.

⁹⁷ Maqdsi, "Charter of Hamas", 131.

kan leve i skyggen af islam med deres religion. Det er i deres optik den eneste måde for alle at sikre sig imod mord og afstraffelse, eftersom de andre religioner ikke kan lede fredeligt.⁹⁸

‘Det gode’ i Hamas charter lader altså til udelukkende at indeholde dem, der følger islams levevej og dem, der passivt kan stille sig i dens skygge. Samtidig skal islamiske bevægelser være egenrådige uden behov for hjælp fra Vesten eller Østen. Palæstinensere med en sekulær ideologi er ikke en del af ‘det gode’, fordi det er imod deres natur. I Hamas’ øjne er de blevet forvirret af den ideologiske invasion og har behov for Allahs vejledning. I gruppen er der altså blot medlemmer, der vil være givtige for Hamas’ bevægelse, og det mener jeg ikke er tilfældigt. At give eventuelle politiske eller ideologiske modstandere del i gruppen med forbehold, som Hamas selv bestemmer, stiller dem i en stærk position, skulle de eventuelle modstandere blive reelle.

Sammen med Hamas’ profetiske selvbillede bliver gruppen til noget, der minder om Muhammad al-Madhis historie. Hans budskab var ligeledes at forny islam i gruppen, blandt andet for at undgå at blive underkuet af Vestens imperialisme. Det er ikke usandsynligt, at det samme gør sig gældende for Hamas, selvom de også forsøger at undgå at blive underkuet af alle andre religioner og aktører, der ikke er islamiske og/eller arabiske.

Gruppen *de gode*, mener jeg er en undertopik til topikken ondskab, som har til formål at afgrænse *de gode* fra *de onde*. Denne afgrænsning skaber en motivation hos dem, der på tidspunktet ikke er en del af gruppen, men har mulighed for at blive det, til at overgå til *de gode*, ved at opfylde de krav, som Hamas i dette tilfælde stiller. Samtidig opstiller det en dikotomi, hvor nogle implicit er en del af gruppen og fremstår sådan, selvom de ikke selv har valgt det, hvilket gør Hamas’ følgerskare til at synes større.

5.5 Løsningen på ondskaben ifølge Hamas

I charteret udtrykker Hamas også, hvordan de mener, at gruppen skal undgå at tabe til ‘det onde’. Deres løsning vil jeg derfor også kort analysere. I den islamiske apokalyptik var *jihad*,⁹⁹ lige så essentiel som korset var for kristendommen. *Jihad* er også nævnt mange gange i charteret, og er ifølge Hamas den eneste løsning: “There is no solution to the Palestinian Problem except by *Jihad*”,¹⁰⁰ og som de senere skriver: “[O]nly metal breaks metal”,¹⁰¹ falsk og korrupt tro må bekæmpes med sand og dyb tro.

⁹⁸ Maqdsi, “Charter of Hamas”, 132.

⁹⁹ Defineret af Mohammad Noor som: Kamp i Allahs ånd mod det onde og for at sprede Allahs ord.

¹⁰⁰ Maqdsi, “Charter of Hamas”, 126.

¹⁰¹ Maqdsi, “Charter of Hamas”, 133.

Hamas følger her den klassiske islamiske apokalyptik. Forståelsen af *Jihad* er dog ikke af en enkelt størrelse, og derfor definerer Hamas, hvad *jihad* udover kamp også kan være: “*Jihad* is not only carrying weapons and confronting the enemy. The good word, excellent article [...] if intentions are pure [...] is *Jihad* for the sake of Allah”.¹⁰² Kampen er i denne forstand en form for ideologisk kamp, og i forlængelse af eksemplet kan det forstås, at *jihad* for Hamas er noget, der udkæmpes på flere forskellige arenaer. Hamas mener også, at *jihad* bliver obligatorisk for enhver muslim, når et muslimsk land er besat af en fjende. Og dette kræver at enhver muslim bliver dannet i *jihad*, i islam, men også i ens fjender.¹⁰³

Det klassiske apokalyptiske narrativ “kampen mellem det gode og det onde”, hvis grupperinger vi i de tidligere afsnit har fået defineret, også kraftigt til stede i charteret. Ondskaben, som tidligere er blevet beskrevet som evig, gør det også i denne forbindelse, her i et citat fra en af Hamas set som en af Allahs profeter: “*The Last Hour would not come until the Muslims fight against the Jews and the Muslims would kill them*”.¹⁰⁴ I denne beskrivelse er det en bogstavelig forståelse af *jihad*. Kampen er en egentlig fysisk krig, hvor den anden part skal slås ihjel, og at dø i kampen for Allah er ikke problematisk for det islamiske folk, men noget man i stedet er glad for: “*I love to be killed in the way of Allah*”.¹⁰⁵ Altså mener de, at enhver muslim skal kæmpe mod besættelsesmagten, både ideologisk og fysisk, og eftersom ondskaben vil eksistere forevigt, vil det være en evig kamp, så længe ikke alle *de gode* deltager. Dette er et tydeligt forsøg på at motivere alle muslimer til at deltage i løsningen og handle, ud over blot at være en del af *de gode*.

Jeg mener, ud fra den klassiske islamiske apokalyptik og min induktive analyse af charteret, at kunne tilføje endnu en gældende apokalyptisk hovedtopik, der er til stede i charteret, løsningen på problemet: *Jihad*.

¹⁰² Maqdsi, “Charter of Hamas”, 131.

¹⁰³ Maqdsi, “Charter of Hamas”, 126f.

¹⁰⁴ Maqdsi, “Charter of Hamas”, 124.

¹⁰⁵

5.6 Sammenfatning af resultater og metode

Formålet med analysen var at undersøge Hamas' apokalyptiske retorik i deres charter og forstå, om og hvordan de brugte de fire forskellige apokalyptiske topikker til at påvirke læseren. I analysen er jeg kommet frem til, at charteret i kraftig grad benytter sig af et apokalyptisk narrativ som retorisk virkemiddel. Hver apokalyptiske topik som jeg deduktivt analyserede ud fra Gabrielsens topiske kritik, viste sig at blive brugt næsten som de foreskrev:

I charteret blev topikken *sted* brugt til at vise Palæstina som en slagmark, som den apokalyptiske kamp mellem det gode og det onde slaget blev slået på, samtidig med at den bidrog til et advarende narrativ omkring det at opgive noget af sit land. Jeg dannede derudfra en specifik undertopik kaldet *bevaringen af det hellige land*.

Topikken *tid* delte jeg i flere dele. Særligt fremtiden blev af Hamas brugt interessant, fordi den kunne deles i to narrativer. Derfor skabte jeg to undertopikker til *tid*; *den apokalyptiske fremtid*, som man skulle undgå ved at stoppe *afislamiseringen*, og *den afværgende fremtid*, som skulle motivere læseren til at handle på en bestemt måde, *genislamiseringen*.

Topikken *autoritet* blev brugt til at legitimere Hamas og deres holdninger og handlinger, både som en national og især islamisk organisation, som den tidligere forskning også har påpeget. Samtidig blev topikken brugt, således at Hamas fremstod som en messiansk karakter, der skulle redde hele det muslimske troende folk. På baggrund af de flere forskellige typer af autoriteter, hvis historie de tilskrev sig, var der her flere undertopikker; *Hamas som mahdi*, *islam*, *palæstinensisk nationalisme* og *Det Muslimske Broderskab*.

Ondskab blev beskrevet både som evig, skruppelløs og alt-overtagende. For Hamas var *ondskaben* ikke blot *zionisme* eller *jøder*, det var alle, der ikke fulgte den islamiske levevej. Hamas' charter er et værk, der søger sammenhold i deres egen gruppe for at styrke sig selv og islam, og som også beskriver muslimer i offerrollen, og som skal yde modstand mod de konstant angribene onder. Ud over dette blev ondskaben præsenteret i en universel form ved at sammenligne dem med nazisterne, så alle andre grupper også kunne blive påvirket til at se jøderne som en ondskab, der skulle bekæmpes, netop som man havde gjort det med nazi-Tyskland.

Den topiske kritik som metode, som jeg i overvejende grad har benyttet mig af i analysen, var virksom i at udfolde de allerede kendte apokalyptiske topikker. Imidlertid forsøgte jeg samtidig at tilføje topikker, som jeg induktivt opdagede i min nærlæsning. Denne vekselvirkning mellem et deduktivt og induktivt perspektiv har muligvis været hæmmende for at udlede de induktive topikker, men eftersom formålet var at kortlægge charterets eventuelle

apokalyptiske retorik og analysere dette, mener jeg at den var velegnet. Den topiske kritik er også gavnlig i disse konfliktsituationer, fordi den skaber mulighed for at undersøge, hvad en part vælger at tale om og ud fra de følgende led i argumentationen, hvorfor.

Ud fra den induktive nærlæsning tilføjede jeg topikken *de gode*, som står over for *ondskaben* og har til formål at beskrive, hvem der er med og hvem der ikke er på de godes side i kampen mod det onde for at motivere dem imellem de to lejre til at handle og for at få gruppen til at synes større, end den egentlig er. I charteret var *de gode* alle muslimer, der levede efter islams regelsæt, og dette kan konkluderes til at være Hamas' målgruppe for teksten. Teksten er ikke international, men især det palæstinensiske folk og troende muslimer i alle andre lande, hvilket yderligere understøttes af at charteret blev udgivet på arabisk.

I samspil med den induktive nærlæsning og teorien om islamisk apokalyptik kunne jeg også tilføje *jihad* som en apokalyptisk topik, der var Hamas' eneste løsning på konflikten eller apokalypsen. Alle, som var en del af *de gode* skulle gøre sit og begå *jihad*, for at overkomme ondskaben og slukke den brand der var blevet påsat den islamiske verden, ellers ville ondskaben bestå.

Disse to tilføjede topikker mener jeg vil findes i andre apokalyptiske tekster, dog hvor *jihad* som specifik topoi vil kaldes *løsningen på apokalyptikken*. Eksempelvis i klimakrisen vil løsningen da være *nedsettelse af CO₂-udledning* og *de gode* vil være en undertopik af *ondskab*, hvori grænsen mellem publikum og 'det onde' vil tydeliggøres.

Ud fra analysens resultater kan jeg konkludere, at Hamas i deres charter fra 1988 bruger apokalyptiske narrativer til at forsøge at skabe engagement og initiativ hos muslimer og samtidig genoprette det islamiske fællesskab mellem dem. Samtidig opfordrer narrativerne også det tiltænkte publikum til ideologisk men også fysisk at bekæmpe de magter, der er en trussel mod dem, det palæstinensiske folk og muslimer i hele verden.

6. DISKUSSION OG AFSLUTNING

Hamas' apokalyptiske retorik i charteret har vist sig at være et klassisk apokalyptisk verdenssyn. Både de motiverende og de afskrækkende narrativer blev brugt, på samme vis som at alle de apokalyptiske topikker var at finde i store dele af charteret. Hvis man i stedet for den troende hermeneutik, som jeg indtil nu har benyttet mig af, benytter den mistænksomme hermeneutik, er det ud fra analysen tydeligt, at Hamas' charter ikke forsøger at overbevise en international læser om sin sag. I charteret er det eksempelvis kun muligt at være en del af *de gode* i det apokalyptiske narrativ, hvis man enten er muslim eller er en kristen eller en jøde, som vil lade sig regere af en islamisk stat.

Deres kamp for ikke at miste mere, materielt eller ideologisk, er ud fra konflikten lange og komplekse historie, forståelig. Begge parter havde historisk stærke følelser og gode argumenter for, hvorfor de havde ret til landet, og hvorfor de så den anden part som en reel trussel. Og det er netop i disse situationer, hvor der eksisterer modargumenter til modargumenter, at retorikken bliver særligt brugbar. Imidlertid viser min analyse, at Hamas i sit charter benytter sig af en så polariseret holdning, at de højst sandsynligt vil have svært ved at overbevise dem, der ikke allerede er den del eller kan være en del af deres gruppe. Dette kan i nogle sammenhænge være endnu et tegn på apokalyptisk retorik, når 'profeten' ikke behøver at bruge det, der normalt og generelt kan betegnes som 'virksom retorik', fordi ens gruppe i en vis grad allerede er overbevist. Hvis dette er tilfældet, kan deres charter ses som et forsøg på at overbevise de uafklarede parter i de arabiske lande. Det er et forsøg på at samle denne potentielle gruppe under én fane, for at bekæmpe alle de udefrakommende trusler.

Ud fra Margolins artikel, der er udgivet lang tid efter charteret, er holdningen om at kampen skal kæmpes både ideologisk og fysisk stadig er til stede hos Hamas og har tilsyneladende ikke ændret sig, på trods af deres retoriks udvikling. I hvert fald kan en del af deres topik *jihad*, hvor der direkte opfordres til at slå andre ihjel og dø for sin religion, uanset mængde af autoritet og offerrolle og retorik, i mit perspektiv, og mange andres forhåbentlig, ikke retfærdiggøres i en moderne verden, heller ikke tilbage i 1988. Især ikke ved at betegne et folk, som har været udsat for nazisme for selv at besidde nazistiske træk. Men i deres blik er angreb og modstand ud fra charterets beskrivelse korrekt og stærkt nødvendigt at gøre for at befri sig selv for besættelsen og for den ideologiske invasion.

Det er på denne måde, at Hamas forsøger at fremstille sig selv som helten i konflikten. De kæmper blot imod det, de ser som ondt og som noget, der til evig tid vil forsøge at udslutte dem og deres tro. Derfor er de i deres øjne en modstandsbevægelse, fordi deres og alle muslimers eksistens direkte er truet, og de gør modstand og opdanner til modstand over for

denne trussel. På denne måde bliver de i dette billede også helten, der redder alle andre muslimer, som er blevet invaderet ideologisk og fysisk, forstyrret i sind og moral. Deres narrativ er en fortælling om de gode i mindretal, der plages af de onde i overtal, præcis som det apokalyptiske verdenssyn beskriver det. Og i narrativet er Hamas den samlende, karismatiske profet, der vil lede folket til en sejr. Ved at anvende de apokalyptiske topikker bliver sagen netop essentiel for alle i gruppens liv, hvilket selvfølgelig er stærkt motiverende for en læser.

Hamas og i forlængelse Det Muslimske Broderskab forsøger at samle folket til at gøre modstand, men de forsøger også at blive til den regerende instans. Derfor kan dette charter også tolkes som et, der har til formål at advokere for Hamas som den politiske løsning for Palæstinas folk, i stedet for PLO. Herudfra kan charteret ses som en form for politisk kampagne for Hamas som alternativ til de andre organisationer, som de i øvrigt nævner som mulige samarbejdspartnere. Ligeledes bliver de islamiske institutioner, uddannelsessteder og NGO'er, som Det Muslimske Broderskab har oprettet en understøttende holdning til deres narrativ; De er Palæstinas helt, og desuden hele det muslimske folks helt. Og selvom de ikke havde stor opbakning som *de facto* regering i Gazastriben lige inden deres angreb på Israel den 7. oktober 2023, kan angrebet skabe støtte til dem ved at portrættere dem som den modstandsdygtige helt, som det tidligere i historien er set.¹⁰⁶

Det er interessant at tænke på, hvordan Hamas sidenhen har modereret sin retorik til at være mindre voldsom eller polariseret, som flere forskere har beskrevet, og at de er blevet en *de facto* regering, samtidig med, at Nimer ikke mener, at deres handlinger stemmer overens med deres retorik. Tilsyneladende er deres politiske virke ikke blevet adskilt fra det militante. For selvom deres retorik i nutiden er blevet mere moderat, er overraskelsesangrebet den 7. oktober 2023 en handling, som står i forening med charteret fra 1988. Og det voldsomme angreb er, selv med deres modererede retorik og baggrund, ikke en heltegerning.

I denne undersøgelse viser retorikken, at den i polariserede konflikter er et vigtigt værktøj til at forstå, hvordan en part portrætterer andre og sig selv og dermed fremstår på en bestemt måde. Det er derfor også et essentielt værktøj at bruge for at nedbryde disse motiverende narrativer, der kan have fatale konsekvenser for uanede mængder af menneskeliv.

¹⁰⁶ Mora Deitch, Derek Lief, Inbar Noy-Freifeld, "What Do Gazans Think About the Hamas Leadership? Results of a survey conducted one day before the murderous attack", *Institute for National Security Studies*, 6/11 2023, https://www.inss.org.il/social_media/what-do-gazans-think-about-the-hamas-leadership-results-of-a-survey-conducted-one-day-before-the-murderous-attack/.

6.1 Videre forskning

Fordi retorik kan beskrive disse portrætteringer i konfliktsituationer, er der stor grund til videre forskning i feltet. Både i denne specifikke konflikt, hvor jeg mener at flere forskellige typer af komparative analyser ville give interessante og relevante resultater. Eksempelvis ville en komparativ topisk analyse af Hamas' retorik i deres gamle charter og det nyligt udgivne charter kunne fremvise den modererede retorik, og resultaterne ville give plads til diskussion omkring, hvorfor deres retorik havde udviklet sig. Den apokalyptiske retorik er også interessant at forske yderligere i, fordi den er så stærkt repræsenteret i tekster som denne. Det er en retorik, som tilsyneladende er kraftfuld og kan radikalisere læseren, fordi den arbejder med en trussel imod ens eksistens. En analyse af Israels retorik i medierne sammenlignet med Hamas' er også interessant i forhold til at forstå, hvilken retorisk kamp der udspilles parterne imellem og samtidig give anledning til at undersøge en mere fundamental forståelse af 'krigsretorik'. I en verden, hvor det er umådeligt svært at undersøge de faktuelle forhold, bliver de beskrevne forhold dem, man hæfter sig ved. Og her kan retorikken bruges til at forstå de bagvedliggende agendaer i beskrivelserne. Derfor mener jeg også videre retorisk forskning i konflikter, krig og radikalisering er ekstremt vigtigt på et sikkerhedspolitisk plan.

Kilde- og litteraturliste:

Utrykte kilder:

Deitch, Mora, Lief, Derek og Noy-Freifeld, Inbar. "What Do Gazans Think About the Hamas Leadership? Results of a survey conducted one day before the murderous attack". *Institute for National Security Studies*, 6/11 2023.

https://www.inss.org.il/social_media/what-do-gazans-think-about-the-hamas-leadership-result-s-of-a-survey-conducted-one-day-before-the-murderous-attack/.

French, Howard F. "The Peril in Declaring 'I Stand With Israel'". *Foreign Policy*, 13/10 2023.

<https://foreignpolicy.com/2023/10/13/i-stand-with-israel-hamas-war-gaza-palestinians-human-rights-occupation/>.

Jyllands-Posten. "Forside", *Jyllands-Posten*. <https://jyllands-posten.dk/>.

Margolin, Devorah. "#Hamas: Using Twitter to Gain Legitimacy or Incite Violence?". *Global Network*, 6/7 2020.

<https://gnet-research.org/2020/07/06/hamas-using-twitter-to-gain-legitimacy-or-incite-violence/>.

Paustian, Lissa. "Tusindvis gik på gaden til kamp for våbenhvile i Gaza: "Den danske regering har blod på hænderne"". *Politiken*, 10/12 2023.

<https://politiken.dk/danmark/art9655647/%C2%BBDen-danske-regering-har-blod-p%C3%A5-h%C3%A6nderne%C2%AB>.

Politiken. "Internationalt", *Politiken*. <https://politiken.dk/internationalt/>.

Robinson, Kali. "What Is Hamas?". *Council on Foreign Relations*, 31/10 2023.

<https://www.cfr.org/backgrounder/what-hamas>.

Sawafta, Ali. "How many Palestinians have died in Gaza? Death toll explained". *Reuters*, 7/12 2023.

<https://www.reuters.com/world/middle-east/how-many-palestinians-have-died-gaza-war-how-will-counting-continue-2023-12-06/>.

Simonsen, Jørgen B. "Hasan al-Banna". *Den Store Danske*. Redigeret 19/10 2023.
https://denstoredanske.lex.dk/Hasan_al-Banna.

Skovgaard-Petersen, Jakob. "Sharia". *Den Store Danske*. Redigeret 31/10 2023.
<https://denstoredanske.lex.dk/sharia>.

Spaabæk, Rasmus. "Video viser demonstranter, der hylder Hamas". *TV2 Fyn*, 25/10 2023.
<https://www.tv2fyn.dk/odense/video-viser-demonstranter-der-hylder-hamas>.

U.S. Department of State. "Foreign Terrorist Organizations". *U.S. Department of State*.
<https://www.state.gov/foreign-terrorist-organizations/>.

Wintour, Patrick. " Hamas presents new charter accepting a Palestine based on 1967 borders".
The Guardian. 1/5 2023.
<https://www.theguardian.com/world/2017/may/01/hamas-new-charter-palestine-israel-1967-borders>

Litteratur:

Amanat, Abbas. "The Resurgence of Apocalyptic in Modern Islam". I *Encyclopedia of Apocalypticism Vol 3; Apocalypticism in the Modern Period and the Contemporary Age*. Redigeret af Stephen J. Stein, 230-264. New York: Continuum, 1998.

Browne, Stephen H. "Close Textual Analysis: Approaches and Applications". I *Rhetorical Criticism*. 3. udgave. Redigeret af Jim A. Kuypers, 95-110. Lanham: Rowman & Littlefield, 2021.

Cook, David. "The Beginnings of Islam as an Apocalyptic Movement". I *War in Heaven/Heaven on Earth: Theories of the Apocalyptic*. Redigeret af Stephen D. O'Leary & Glen S. McGhee, 79-93. London: Routledge 2014.

Dowty, Alan. *Israel/Palestine*, 4. udgave. Cambridge: Polity Press, 2017.

Gabrielsen, Jonas. "Topisk Kritik". I *Retorikkens Aktualitet: Grundbog i Retorisk Analyse*, 2. udgave. Redigeret af Hanne Roer & Marie Lund Klujeff, 141-165. København: Hans Reitzels Forlag, 2009.

Jensen, Michael Irving. *The Political Ideology of Hamas: A Grassroots Perspective*. Oversat af Sally Laird. New York: I.B. Tauris. 2009.

Maqdsi, Muhammad. "Charter of the Islamic Resistance Movement (Hamas) of Palestine". *Journal of Palestine Studies* 22, Nr. 4 (Sommer 1993): 122-134.
<https://www.jstor.org/stable/2538093>

Margolin, Devorah. "#Hamas: A Thematic Exploration of Hamas's English-Language Twitter". *Terrorism and Political Violence* 34, Nr. 6 (2022): 1076-1101.
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09546553.2020.1761343>.

McQueen, Alison. *Political Realism in Apocalyptic Times*, 22-62. Cambridge: Cambridge University, 2017.

Mohammad, Noor. "The Doctrine of Jihad: An Introduction". *Journal of Law and Religion* 3, Nr. 2 (1985): 381-387. <https://www.jstor.org/stable/1051182>.

Nielsen, Esben Bjerggaard. "A Rhetoric of Secular Apocalypse: Narratives of Catastrophe and Hope in the Climate Change Debate". PhD-afhandling. Aarhus Universitet, 2013.

Nimer, Mohamed. "Charting the Charter Changes", *Insight Turkey* 4, Nr. 11 (Efterår 2009): 115-130. <https://www.jstor.org/stable/26331116>.

O'Leary, Stephen D. *Arguing the Apocalypse: A Millennial Theory of Rhetoric*, 1-60. Oxford: Oxford University Press, 1998.

Ricoeur, Paul. *Freud and Philosophy: An Essay on Interpretation*. Oversat af Dennis Sage. London: Yale University Press, 1970.